

Kaj nastane, ko se v literarnem delu premešajo starogrški miti, biografske pripovedi, sezname, slikovno gradivo in metafikcija? Vsekakor nič, kar bi spominjalo na klasično strukturiran roman.

Fizika žalosti

bolgarskega pisatelja in doktorja znanosti Georgija Gospodinova, je tako delo, ki na izviren način združuje vse zgoraj naštet elemente.

Pravzaprav ni nič čudnega, da je eden izmed osrednjih motivov v romanu prav labirint. Skozenj bralce vodi deček, mlajša različica pisatelja samega, ki ima empatično sposobnost vživljanja v druga bitja, v romanu pa z njeno pomočjo preskakuje med različnimi časi in celo pripovednimi perspektivami: »Pišem v prvi osebi, da bi bil prepričan, da sem še živ. Pišem v tretji osebi, da bi bil prepričan, da nisem samo projekcija lastnega jaza, da sem trirazsežen in imam telo,« pravi pripovedovalec v enem izmed svojih metafikcijskih komentarjev.

Roman je sestavljen iz sedmih delov, v katerih se prepletajo raznovrstne zgodbe, tako linearne kot nekoliko bolj fragmentarne, kjer pa lahko – kot v labirintu, seveda – zaidemo tudi v številne stranske hodnike. To je kraj za postanek, kjer se pripovedovalec navadno ustavi in prepriča, če so vsi bralci še vedno zbrani na kupu in se ni med hojo po labirintu nemara kdo izgubil, poleg tega pa se tam po navadi spusti v kakšno od svojih številnih humornih digresij. Pravzaprav je treba poudariti, da gre kljub avtorjevemu očitnemu zanimanju za »elementarno fiziko žalosti« za nadvse zabavno napisano delo.

Roman je vsekakor razgiban na vseh nivojih: slogovno se v pripovedih mešata tako literarni kot tudi strokovni diskurz, veliko je medbesedilnosti, digresij in citatov. V njem se prepletajo avtobiografska pripoved in fikcija, mit in sodobna tehnologija, zgodbe o veselju in fotonih. Avtor se je poslužil tudi slikovnega materiala, ki med drugim vključuje fotografije, risbe, skice, načrte in sezname, zaradi katerih je delo bolj kot romanu morda podobno veliki enciklopediji človeške zgodovine.

Kljub na videz kaotični strukturi pa *Fizika žalosti* vseeno sledi Ariadnini niti, ki ga pelje vse do središča labirinta: k Minotavru. Avtor človeka (oziroma v tem primeru otroka) z bikovo glavo povezuje z nerazumljenostjo, žalostjo in osamljenostjo, z njim pa se tudi poistoveti. Element se povezuje tudi z motivom zapuščenega otroka, ki se v romanu pojavlja v številnih variacijah, najbolj očiten in po pripovedovalčevem mnenju krivičen pa je prav primer iz starogrškega mita, ko Pazifaa zapusti majhnega in nič hudega slutečega Minotavra. Njegov zagovor na »sodišču« je nekoliko tragikomično opisan celo v drugem izmed sedmih delov romana, naslovljenim *Proti eni zapustitvi: primer M*

Logika labirinta je logika oklevanja, izbire. Če v eni svojih (vsaj na videz) avtobiografskih poglavij pripovedovalec izbira med dvema ulicama, ki obe vodita do istega cilja, pa mu literatura omogoča, da svoje pripovedi zasnuje po načelih kvantne fizike, polne nedoločenosti in nepredvidljivosti. Schrödingerjeva mačka je lahko živa in mrtva, junaki iz *Fizike žalosti* pa včasih živijo dve različni zgodbi hkrati, odvisno od opazovalca. Pripovedovalec v delu romana, naslovljenem

Elementarna fizika žalosti

, razlaga: »Skušam pustiti kaj zraka, da se zgodijo tudi druge različice, praznine v zgodbi, še hodnikov, glasov in sob, nezaključenih zgodb kakor tudi skrivnosti, v katere ne bomo prodrli ... Tam pa, kjer se grehu zgodbe ni bilo mogoče izogniti, upam, da je bila z nami vsaj negotovost«.

Primerjava literature s kvantno fiziko, ki jo poskuša vzpostaviti Gospodinov, je sicer nadvse zanimiva. Kaj se dogaja med osnovnimi delci romana? Le kaj zanj pomeni »odsotnost opazovalca«, torej če ga nihče ne bere? To so po njegovem vprašanja, o katerih bi se splačalo razmisliti. Ker je prav tako nadvse fasciniran nad fenomenom časa, ki na nas pritiska še z večjo silo kot gravitacija, v romanu napravi eksperiment. Zanima ga namreč, ali se lahko spominjanje nekega časovnega obdobja z vsemi podrobnostmi vred znova priključuje kritično točko obrata? Se

je možno vrniti v preteklost? Po nekaj neuspešnih poskusih rekonstrukcije leta svojega rojstva se pripovedovalec odloči, da bo poskušal podoživeti le en sam trenutek, ko je pri šestih letih sedel na toplem kamnu in gledal, kako se iz daljave vrača živina. Bo poskus uspel? V zadnjem poglavju, naslovljenem *Kaj ostane na koncu*, pripovedovalca zopet srečamo sedečega na kamnu v rodni vasi. V tem trenutku se osnovni delci preteklosti odzovejo in sprožijo verigo dogodkov: Minotaver najde svojo mamo, pa tudi preostale zgodbe iz romana se končajo tako, kot bi se lahko v nekem drugem spletu situacij.

Fizika žalosti je še najbolj podobna zeleni škatli, kamor pripovedovalec spravlja vse mogoče zgodbe in pripovedi, ki naj bi služile kot »časovna bomba« po koncu sveta. Tezej se na lovu za Minotavrom skozi labirint celo zaplete v njihov nepregleden klobčič; na koncu sploh ni važno, ali bo Minotavra ubil zares, ali pa samo v eni od zgodb. Pravzaprav bosta postala eno: »In nič več ju ne more razdvojiti, pripovedovalca in njegovega morilca«. Metafikcija, ki nenavadno dobro funkcioniira tudi izven že nekoliko izpetega postmodernizma.

Zarja Vršič

{fshare id=1608}